

SANDERS

ÖRÖMMEL JELENTEM az "Nodalmi Újság"-nak és minden magyarnak, hogy egy New York-i kis antikváriumban tíz ismeretlen Kossuth-levéltre bukkantam. Ott voltak a becses kéziratok egy polc tetczen, széteső poros dobozban és mellettük feküdt még két Görgey-levél, Klapka hadparancsa Debrecenből Bem apohoz Orsovára, Pulszky Ferenc levele Turinból egy "Lieber Freund"-hoz (Pulszky címe : 6 Via Burden San Salvador), egy politikai helyzetképet tartalmazó hosszú levél Arany Lászlótól (a feladás helye : Pest, Akadémia), néhány további egykorú irat s a doboz mellett a polcon mintegy ötven kötet angol nyelvű könyv, valamennyi Kossuthról és a szabadságharcról, 1849 és 1855 közötti évtárral. Hosszú és heves alkudozás után a kincsek a birtokomba kerültek.

Mi van a Kossuth-levelekben? A mindenkori magyar emigráció kísérteties képe : remények és kétségek viaskodása, a felszabadulás delibája, a Nyugatra beavatkozásával kapcsolatos ábrándkép, a mindennapok szorító gondja, anyagi manőverek kölcsönökkel, biztosítékokkal, határidőkkel, állaskeresések és ajánlások, intrikák és igazolások, testi és lelki betegségek. Kossuth szorgalmas levélíró volt, naponta sok levelet írt az akkori emigráció szerteágazó ügyei-ben.

A HOZZAM KERÜLT LEVELEK egyikében egy Kalapsza András nevű századost ajánl valakinek figyelmébe Bostonban ; Kalapsza lovaglóisólát szeretne ott nyitni és szüksége van tanítványokra "jobb családokból". Egy másik levél Asbóth ezredesnek szól s ebben egy volt főhadnagy állás-ügyéről esik szó. Egyik angol nyelvű levél szerint "I am entirely out of money", azaz "teljesen pénz nélkül vagyok" s ebben a levélben Kossuth a megígért összeget kéri folyósítani, hozzátéve, hogy az ügy nagyon sürgős ; egy másik levél megbízta Hajnik Pált, úgysis mint a "kormányzó

Ismeretlen Kossuth-kincsek

A MAGYAR IRÓK LAPJA

1910. március 15.

1910. március 15.

"Nodalmi Újság"

pénztárnokát", hogy vegyen fel 500 fontot kölcsönképpen, aminek fedezetére egy 1000 fontos kötvény szolgál. A magyar és angol levelek mellett van egy francia és egy német nyelven írott is ; a franciául írt levél azzal kezdődik, hogy "je suis malade" s ebben holmi európai intrikákról esik szó, Victor Hugo kijelentéseiről, olaszországi eredetű hamis hírekről s azok cáfolatairól.

MOST a legérdekesebb és legjellemzőbb levelet ismertetem, amelyet Kossuth 1852. január 27-én írt Pittsburgból egy bizonyos George N. Sanders úrnak.

Kissé hevenyészett, gyors fordításban így hangzik teljes szövege:

Pittsburgh, Pa. 1852. január 27.
Geo. N. Sanders úrnak.

Kedves Uram,

nem tudom, vajon kézhez kapta-e Washingtonból írt leveletem, amellyel az Ön december 20-i bizalmas értesítésére válaszoltam. Azokból a lépésekből, amelyeket Washingtonban tettem, láihajja, hogy felhasználtam az Ön különböző javaslatait és értékes iránymutatásait, azonban most bizalmasan arról kell informálnom Önt, hogy körülbelül hat hónapnál tovább nem lehet késleltetni a küzdelem kitörését Európában és minden segítség egy jóba ebben létesítendő demokratikus kormány számára túl későn érkezik majd, akár a győzelmet követően, amikor is minden segítség nélkül, akár vereség esetén, amely

halálos csapás lenne Magyarországra. Eppen ezért a jelen körülmények között meg kell tennem mindent, amit csak tehetek. Barátaim segítségével meg kell kísérelnem, hogy a kongresszus fejezze ki : minden idegen beavatkozás bármely ország belügyeibe a nemzetközi jog megsértését jelentő és fejezze ki azt is — az ellenségeskedés által az egész országban felkeltett háborús pániktól megjelöltetett megnyugtatóására — hogy az Egyesült Államok kongresszusa az 1818-i semlegességi törvényeket azokkal a hatalmakkal szemben, melyek a beavatkozás jogára hivatkoznak vagy be is avatkoznak más országok belügyeibe. Ennyi elég nekem, mert ez megadja a lehetőséget annak, hogy előnyül lássam az Egyesült Államok polgárai együttes részvételére és vállalkozási szellemének, amely oly elevenen él bennük, — ugyanakkor a döntés az Államot nem kötelezi idegen háborús részvételre. Mindezek alapján kérem Önt, kedves úram, hogy népszerűsítse ezt a gondolatot a pártjában, a lehető legsürgősebben, mert az idő szorít, és ha a javaslatot, mely a Szenátus elé kerülne, leszavazná, azt nem lehet kellő időben életre kelteni, hogy az európai szabadságnak hasznára legyen. Nem megyek bővebb taglalásába ennek a gondolatnak. Ön és az Ön barátai egy szempillantás alatt felfogják az ügy fontosságát. Az én egyedüli kérésem az, hogy tevékenykedjék ebben a vonatkozásban ; ez a legnagyobb szolgáltatás, amit a kongresszus adományozhat nekem.

De van az Ön levelében egy en-
nél sokkal fontosabb ajánlat, a
legnagyobb, amelyet azóta kap-
tam, amióta az Egyesült Államok-
ba jöttem s amely, ha megvalósul,
elegendő lenne ahhoz, hogy az
amerikai látogatásomat tökéletes
siker koronázza. Azt írja, hogy
Ön kész megvásárolni az Egyesült
Államok kereskedelmi hajóállá-
mányának legjobb és leggyorsabb
gőzhajóját, azt rendelkezésemre
bocsátja, a hajót felszerel, sze-
mélyzeittel ellátja, felszereli és
üzemképes állapotba helyezi. Az
volt a legnagyobb udvariasság, mióta
az Egyesült Államokba érkeztem,
hogy kaptak egy gőzhajót; — a
lényeges segítség, amelyet igénye-
lek, főleg ennek a célnak a szol-
gálatában áll. Elképzelheti ezek
után, milyen fontosságot tulajdo-
nítok ennek a javaslatnak, amely
lehetővé teszi, hogy anyagi esz-
közeimet más, csaknem egyen-
lően fontos ügyek szolgálatába ál-
lítsam, de mégis ehhez viszonyítva
azok csak másodrendű fontossá-
giak. Kedves uram, kérem ezért,
hogy ebben az ügyben maradjon
velem további összeköttetésben, tu-
dassa velem, hogy mily módon és
mikor várhatom az Ön tervének
megvalósulását, amely feljogosítja
Önt és a pártját nemzetem legfor-
róbb hátlábjára. Nemzetem késsen
áll, hogy tervének teljesítése után
ezt a fontos adósságát a legfénye-
sebb módon visszafizesse.

Bocsásson meg, hogy annyira
sürgőselem javaslata megvalósításá-
nak részleteit és a módját, de Ame-
rikában már túl sok ígéretet s az
együttérés olyan kifejezéseit kap-
tam, amelyek csupán üres szavak
moradtak; s minthogy semmi
eredmény nem mutatkozott, most
már határozottan szeretném min-
dig tudni, olyan gyorsan, ameny-
nyire csak lehet, hogy mennyire
lehetem a megígért segítségben.

Határozatlanul lekötelezne gyors
válaszával, közölve a részleteket.
Könyököm közlendőt Cincinnatiba,
kedves uram,

híve,

Kossuth L.

KI VOLT ez a George N. San-
ders, akibe Kossuthot beváltva-
to szoros kötelékek fűzték Ame-
rikában? Az első látszat az, hogy
befolyásos ember lehetett, akit
Kossuth alkalmasnak ítélt a szem-
legességi törvény megváltoztatása
körüli manőverezésére a kongressz-
szusban s nemcsak befolyásos, de
gazdag ember is lehetett, aki haj-
landónak mutatkozott "a legjobb
és leggyorsabb gőzhajó" megvá-
sárlására, emberanyaggal, fegy-
verekkel s minden egyébbel fel-
szerelve.

Megállapítottam, hogy nem volt
sem szenátor, sem kongresszusi
képviselő, sem 1852-ben, sem az-
előtt, sem azután. Hosszas mun-
ka, különféle források feltárása
után a következő képet sikerült
megállapítanom, részben a Washing-
toni Library of Congress egyik
titkársági köze szíves közreműkö-
désével:

George Nicholas Sanders 1812.
február 27-én született a Ken-
tucky-állambeli Lexingtonban. Az
apja közművelő lényesebb, Lewis
Sanders volt, az anyja George
Nicholas ezredesnek a leánya. A
fiatal Sanders kezdetben az apjá-
nak segédkezett a létenyésztesben
s főleg vásárlásokban és eladások-
ban, de csakhamar megmutatkoz-
tak közszereplési ambíciói s bú-
csút mondott a szülői háznak.

1843-ban politikai gyűlést hí-
vott össze az ugyancsak Kentucky-
állambeli Ghenben s ezen felha-
talmazást kért és kapott a jelen-
levőktől, hogy az elnökjelöltekkel
levelezést folytasson, hogy megtu-
dokolja felfogásukat Texas an-
nektálásáról. 1845. körül New
Yorkba ment politikai és gazda-
sági karrierek előmozdítására,
megfelelő díjazás ellenében. El-
lenfelei azt állították, hogy mint
a Hudson Bay Company utgnöke
jelentős jutalékok zsebtel be, ami-
kor a társaság kiegyezett Oregon-
nal; ennek ellenére Sanders ál-
landó pénzzavarral küszködött.

Megtaláltam a levelezését Stephen A. Douglas-szal a ebből kitűnik, hogy egyes New York-i nagytőkések megbízásából az akkor hírtelen felhőző Chicagóban földvásárlásokkal spekulált.

1848-ban George Law — rábeszélésére — megvásárolt negyven ezer elavult puskát a Honvédelmi Minisztériumtól abból a célból, hogy azokat eladja a francia forradalmároknak. Sanders Párizsba hajózott, de későn érkezett s az üzleti terv zátonyra futott.

AZ ELKÖVETKEZENDŐ ÉVEKBEN Sanders működése a "Fiatal Amerika" elnevezésű politikai mozgalomhoz fűződött. Hirdette, hogy az európai királyságok helyére köztársaságok állítandók fel, s Amerikának vállalni kell a szerepet a demokrácia és a szabadság eszméinek terjesztésére az egész világon. 1851-ben megszerezte a "United States Magazine and Democratic Review" című folyóiratot, (később lerövidítette a címet "Democratic Review"-re) s 1852. januártól kezdve itt jelentek meg hatos cikkei.

1853-ban, feltehetően azért, hogy az amerikai politikai körönről elítároltásk, konzulnoki neveztek ki Londonba. Mielőtt a Szenátus megerősítette volna a nevezését, Sanders máris átvándorolt Londonba, lakása általában találkozóhelye lett Konszulinak, Garibaldi-nak, Herzennek, Leleu Rollinnek, Mazzinának és más száműzött politikuskoknak. Műveit összehasonlító tervekkel együtt velük, amerikai polgári támogatást ígért nekik, támasz levelezéseiket az amerikai kormány diplomá-

ciai aktatáskájában küldte át kontinensre, fulmináns levelek írt a londoni újságokba, többek között III. Napoleon meggyilkolását sürgetve. A Szenátus — zavart keltő magatartása miatt — visszutasította konzuli kinevezése megerősítését. Garibaldi, Mazzini, Victor Hugo biztosították bizalmukat a hozzá írt rajongó leveleikben.

AZ AMERIKAI POLGÁRI HÁBORÚBAN Sanders a déliek oldalán foglalt állást s min a Konfederáció ügynöke működött Európában és később Kanadában. Kirland írja "The Peace-makers" 1864" című művében, hogy Sanders a Niagara-hékek konferenciájaként működött, ahová webányásznak álcázva érkezett meg. Nincs bizonyíték arra, hogy kapcsolata volt Lincoln meggyilkolásával, viszont tény, hogy Johnson elnök 1865. május 2-án 25.000 dollár jutalmat tűzött ki Sanders elfogására.

Sanders élete további éveit Európában töltötte. Párizs ostroma után a radikálisok tanácsadójaként működött, újra körülvették lelkét és a Hotel de Ville-nél nyilvános ünneplésben volt rész-

Találtam Sandersről egy jellemző leírást a washingtoni kongresszusi könyvtár egyik ritka és értékes könyvében. Így szól: "Féltelen idealista, félig sariatán, dinamikus és tékozló, akinek megvolt a kíméletlen tehetősége ragaszkodó barátokat és keserű ellenségeket szerezni. Nagy esontú, erőteljes fél volt ragyogó kék szemmel, borz hajjal és általában elhanyagolt külsevel. Politikai iránya görögbe vonalat mutatott".

Hiteles életrajzi adataiból tehát kitérünk, hogy szerepelni vágyó felületes, kalandor hajlamú személy volt. A leverett forradalmak és a nyomukban burjánzó meztelenségek, a száműzetésbe vonott politikuskok s azok hazatérési terveit a fennálló rendszerek megdöntésének vágyaival valóban területet adtak annak, aki a munkások lelki és testi elesettségén akarta saját szerencséjét kovácsolni.

HISZEKENY VOLT KOSZUTII? Nem volt hiszekeny bármely nemzet bármely emigrációs politikusa. A politikai emigráció ég és föld közötti állapot, vágyakkal és csalódásokkal, vágyóval és fekete felhőkkel, belső csillaggal és féltelmekkel tele van. Ha emberekben előfordul is, ha megítélésükben nem egyszer tévedett is, az elveiket tudott maradni. S emigránsok mégis ez a legfontosabb.

Deák Zoltán